

Recenzja rozprawy doktorskiej

Adriana Brony

pt.: *Kultura i tradycja w kształtowaniu przywództwa politycznego w Chinach po 1989 roku*

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska stanowi ambitną próbę analizy szerokiej tematyki łączącej zagadnienia historii, kultury, historii i współczesności politycznej Chin. Wybór tematu postawił autora przed wyzwaniem niełatwym, wymagającym dużej dojrzałości i intuicji badawczej oraz wielkiego nakładu pracy. Refleksja nad źródłami intelektualnymi, kulturowymi i politycznymi kształtującymi scenę polityczną Chin współczesnych nie jest tematem nowym ani rzadkim, jednak sposób jego ujęcia przez autora daje możliwość zaproponowania świeżej interpretacji znanych zjawisk. Z tego już tylko powodu powstanie pracy jest w pełni uzasadnione i pożądane.

Strona formalna rozprawy

Praca obejmuje wstęp, pięć rozdziałów, zakończenie, bibliografię oraz wykaz skrótów. Całość rozprawy zawiera się na 389 stronach. Układ pracy

nie budzi zastrzeżeń. Każdy z rozdziałów posiada przejrzystą strukturę, spójną z koncepcją całości rozprawy.

Uwagę zwraca wyczerpująca, licząca 40 stron bibliografia. Mimo całej obszerności, nie można uznać jej za referencyjną. Stwierdzenie to nie jest zamierzone jako krytyka – widać tu świadomy wybór i zastosowanie przemyślanych kryteriów selekcji. Najbliżej kompletności jest wybór literatury w języku polskim, co jest zrozumiałe, ze względu na język pracy, i godne pochwały. Podkreślić należy dużą liczbę nowych publikacji, wydanych w aktualnym badawczo okresie – świadczy to o dobrej orientacji autora w bieżącym stanie badań. W kontekście autorów chińskich i chińskiego pochodzenia zwracam uwagę na niekonsekwentne stosowanie struktury adresów bibliograficznych, konkretnie kolejności podawania imienia i nazwiska – w pewnym stopniu utrudnia to korzystanie z bibliografii, dlatego poddaję pod rozważenie korektę tych adresów w przypadku edycji książkowej – autor precyzyjnie wyjaśnił pozornie niekonsekwentne użycie imion i nazwisk chińskich w odniesieniu do przypisów i tekstu zasadniczego rozprawy, być ta forma adresów bibliograficznych jest celowa również w przypadku bibliografii.

Strona merytoryczna rozprawy

Merytoryczna ocena rozprawy doktorskiej przede wszystkim dotyczy efektów i sposobu realizacji celów badawczych oraz, siłą rzeczy, oceny samych celów. Autor bardzo jasno i precyzyjnie określa przedmiotowy zakres pracy oraz swoje cele badawcze. W moim przekonaniu „analiza powielania dawnych wzorców kulturowych idealnego przywództwa politycznego w Chinach po roku 1989” w połączeniu ze „zdefiniowaniem cech

charakterystycznych idealnego władcy (przywódcy) w ujęciu głównych chińskich szkół filozoficznych” oraz analizą „stylów przywództwa politycznego trzech Sekretarzy Generalnych KPCh po 1989 roku pod względem powielania starożytnych wzorów kulturowych” jest zadaniem atrakcyjnym, badawczo uzasadnionym, ale też wyjątkowo ambitnym i niewątpliwie trudnym w realizacji. Recenzowany tekst zwraca uwagę spójnością koncepcyjną i konsekwencją w jej realizacji. Do takiej refleksji ogólnej skłania, wspomniane już, jasne przedstawienie i uzasadnienie celów rozprawy, symetryczność struktury i przejrzystość merytoryczna wywodów doktoranta oraz brak fragmentów sprawiających wrażenie redundantności i braku bezpośredniego związku z tematem pracy. Można, co prawda, podnosić w tym ostatnim względzie pewne zastrzeżenia w odniesieniu do umieszczenia w pracy problematyki historii Chin i genezy kultury chińskiej oraz stopnia szczegółowości opisu klasycznych tekstów chińskich, stanowiących podstawę przeprowadzanej analizy, jednak zarzut zbytnej obszerności, bądź odwrotny, nie uwzględniałby prawa autora do wyboru kręgu odbiorców swojej pracy. Jasnym wydaje się zamysł mgr. Brony o poszerzeniu tego kręgu poza klasycznie wykształconych sinologów.

Przechodząc do oceny bardziej szczegółowej zaznaczam na wstępie, że błędów merytorycznych (w zakresie swoich kompetencji) nie stwierdziłem, a nieuchronne uwagi krytyczne mają charakter subiektywny, pewien niedosyt pozostawia dla mnie forma pracy, do czego nawiążę w dalszej części recenzji, nie jej treść.

Koncepcyjnie rozprawa ma przejrzysty charakter – rozdział 1. Poświęcony jest zagadnieniom natury ogólnej, dotyczącym powiązaniom szeroko rozumianej kultury, w szczególności intelektualnej refleksji nad tą sferą działalności ludzkiej i polityki, w szczególności przywództwa

politycznego. Rozważania autora wykraczają poza chiński obszar kulturowy, kreśląc spójny zakres badań i jego historyczne uzasadnienie. Kolejne trzy rozdziały poświęcone są odpowiednio: konfucjańskiej, legistycznej i moistyczno-taoistycznej (sformułowanie wynikające ze struktury pracy, nie z tez autora) tradycji intelektualnej. Rozdziały te mają charakter sprawozdawczy, podkreślić jednak trzeba, że mgr Brona stan wiedzy omawia krytycznie i, gdy jest to istotne, z uwzględnieniem wzajemnych wpływów poszczególnych tradycji. Intelektualne i źródłowe tło, a jednocześnie podstawa analityczna rozprawy przedstawiona jest szczegółowo, w sposób zdradzający erudycję autora i jego zamiary badawcze – informacje zawarte w tym fragmencie pracy są spójne z częścią badawczą, ich zakres i charakter nie wykraczają poza koncepcję rozprawy, nie potrafię też wskazać istotnych zagadnień, które zostały pominięte. Rozdziały 1-4 dostarczają danych do najbardziej istotnej badawczo analizy, którą znajdujemy w rozdziale 5. – autor charakteryzuje tam sylwetki Jiang Zemina, Hu Jintao oraz Xi Jinpinga posługując się cechami wyróżnionymi we wspomnianych rozdziałach początkowych w analizie szeroko rozumianej obecności i działalności publicznej wymienionych przywódców, w szczególności, oczywiście, politycznej.

Nie traktuję samej kwestii objętości fragmentów tekstu jako kryterium oceny, niemniej zauważam (subiektywną) ilościową skromność tej części pracy – z drugiej strony część analityczna jest pod tym względem porównywalna z pozostałymi pojedynczymi rozdziałami. Wracając do kwestii merytorycznych – autor w kilku miejscach wskazuje na model, w ramach którego parametryzuje cechy wybranych przywódców i na którego podstawie formułuje wnioski. Mam wrażenie, że rzeczony model jest w rozprawie mało prominentny, co wpływa nie tyle na jakość analizy, co na jej

metodologiczną przejrzystość. Ujęcie bardziej rygorystyczne formalnie wymuszałoby niecą inną formę narracji, co zapewne nie było zgodne z koncepcją autora – rygor formalny poprawiłby przejrzystość argumentacji, ale nie stanowiłby nowej jakości.

Charakterystykę przywództwa Jianga, Hu i Xi autor przeprowadza w 4 wymiarach analizy (w strukturze rozprawy stanowią podrozdziały rozdziału 5.):

- rozwoju kariery politycznej;
- relacje ze współpracownikami;
- wymiar ideologiczny i rytualny;
- realizacja przywództwa w wybranych obszarach.

Mgr Brona koncentruje się na analizie historii, faktów, decyzji, wydarzeń związanych z karierami poszczególnych przywódców, relewantnych z perspektywy poszczególnych wymiarów, interpretując je następnie jako cechy charakteryzujące poszczególne osobistości. Z tak przeprowadzonej dyskusji wyłania się spójny obraz, który pozwolił autorowi na poparte danymi zweryfikowanie i uzasadnienie swoich hipotez badawczych, w tym głównej – o dystynktywnych charakterystykach poszczególnych Sekretarzy Generalnych KPCh po 1989 r., które można sformułować w terminach wpływów tradycyjnych szkół filozoficzno-intelektualnych, ze wskazaniem wpływów dominujących.

Tematyka pracy, nawet przy braku istotnych błędów merytorycznych, daje jednak możliwości do dyskusji z tezami autora – ten inherentny margines interpretacyjny musi być uwzględniony w ocenie rozprawy. W tym kontekście chciałbym poczynić istotną dla końcowej oceny rozprawy uwagę – analizy mgr. Brony, które zasadniczo polegają na interpretacji znanych faktów z perspektywy celów badawczych, bronią się pod względem logiki,

opierają się na solidnych przesłankach i są przekonująco uzasadnione. Spełniają tym samym wymagania do określenia ich wartościowymi wynikami badawczymi.

Autor był świadomy najpoważniejszej, moim zdaniem, pułapki czyhającej przy tak sformułowanej tematyce i celach rozprawy i sprawnie jej uniknął – łatwych uproszczeń. Charakterystyka poszczególnych osobowości politycznych w z perspektywy wpływów klasycznej chińskiej myśli filozoficzno-społecznej, która wynika z badań doktoranta, nie jest zaskakująca, co nie umniejsza jej wartości – ta wynika z jakości i dojrzałości refleksji oraz analitycznego skonkretyzowania i potwierdzenia intuicyjnych sądów w badanym przez niego obszarze. W newralgicznych momentach mgr Brona jest ostrożny w swoich tezach – zdaje sobie sprawę z ryzyka adaptacji swojej metodologii do tekstów starożytnych oraz odwrotnie – ze stosowania, często niejasnego, przesłania ze źródeł antycznych do oceny zjawisk współczesnych – kulturowo i cywilizacyjnie nowych. Dzięki temu właściwie oddaje złożoność i trudną do uniknięcia niejednoznaczność charakterystyk, których założył dokonać – być może nie w pełni, ale na pewno w stopniu określonym charakterem rozprawy i celami badawczymi.

Widzę w recenzowanej rozprawie, oprócz zrealizowanych celów, potencjał do poważnej dyskusji o źródłach intelektualnych i kulturowych przywództwa politycznego we współczesnych Chinach – wnioski autora budzą zaufanie, ale nie są jedyną możliwą, ani wyczerpującą interpretacją danych. Konkluzje mgr. Brony nie zamykają dalszej dyskusji również w tym sensie, że problematyce można jeszcze nadać głębi, poprzeć większą ilością danych i rozszerzyć ją o zagadnienia nieporuszone w tekście, a interpretowalne w zaproponowanym modelu. Trudno tego wymagać od i tak już obszernej rozprawy, należy mieć nadzieję, że wywoła ona owocną

dyskusję w środowisku i doprowadzi do poruszenia intrygujących pytań zainspirowanych recenzowanym tekstem – np. kwestia wpływu i związku ustroju politycznego na kulturowe i intelektualne podstawy przywództwa – w tym kontekście mam na myśli np. przywództwo polityczne na Tajwanie. Pytań pojawia się więcej, co jest niewątpliwą zaletą pracy, świadczy o jej aktualności i nośności tematu. Mgr Brona sam zresztą wskazuje możliwe i pożądane kierunki rozwoju badań.

Podsumowując chciałbym podkreślić, że rozprawa doktorska mgra Brony ma charakter nowatorski, rzetelnie i konsekwentnie realizuje jasno określone cele badawcze, dobrze radząc sobie z obszernością poruszanej tematyki, jako spójna badawczo całość niewątpliwie stanowi autentycznie cenny wkład w badania kulturoznawcze, politologiczne i sinologiczne. **Stwierdzam, że praca przedłożona przez pana magistra Adriana Bronę spełnia ustawowe wymagania stawiane rozprawom doktorskim i wnoszę o dopuszczenie jej Autora do dalszych etapów przewodu doktorskiego.**